

УДК 94(=161.2)(71):37.018.32(=81/=82)](045)

DOI: 10.32589/2411-3883.21.2024.321316

Марія Шимчишин

доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та історії світової літератури
Київського національного лінгвістичного університету

<https://orcid.org/0000-0003-4980-3296>

mariya.shymchyshyn@knlu.edu.ua

**ПЕРЕДІСТОРІЯ РАСОВОГО ПРИМИРЕННЯ
(А. Стобо Снайдермен, Д. Сандерсон (Амо Бінаші)
“Долина Бердтейл: Індіанська резервація, місто білих і дорога
до примирення” (HarperCollinsPublishers Ltd, 2022)**

Анотація. До уваги читачів запропоновано рецензію на працю А. Стобо Снайдермена і Д. Сандерсона (Амо Бінаші) “Долина Бердтейл: індіанська резервація, місто білих і дорога до примирення” (2022 р.). Подано короткий огляд основного історичного матеріалу, що запропонований у праці. Значна увага зосереджена на історії освітніх закладів для корінного населення: від шкіл-інтернатів до окремих шкіл на резерваціях. Колективна історія народу анішінаа-бі передана через долю конкретної родини Тувоіс. Аргументовано думку про те, що міжпоколіннева травма, приниження, знищення автохтонної культури і недостатнє фінансування шкіл для корінного населення стали причинами його матеріальної і духовної кризи. З іншого боку, зібрано і представлено матеріал про перші поселення українців у Манітобі (у районі озера Давфин). Констатовано факти про дискримінацію іммігрантів з Буковини і Галичини: упереджене ставлення англо-саксів як домінантної групи, а також табори для інтернованих чужинців під час Першої світової війни. Зроблено висновок, що індивідуальні і колективні трагедії кожного окремого народу спричинили замкнутість і сфокусованість на власних бідах. Незважаючи на їхню географічну близькість поселення, вони довгий час залишалися чужинцями один для одного. Лише індивідуальні контакти і перші кроки зроблені директором школи, українцем за походженням, до пізнання і занурення в життєвий досвід Іншого роблять декларації про порозуміння і примирення ефективними і дієвими.

Ключові слова: українці в Канаді, корінні народи Канади, анішінаабі, школи-інтернати для індіанців, резервації, примирення.

Mariya Shymchyshyn

Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Theory
and History of World Literature at Kyiv National Linguistics University

<https://orcid.org/0000-0003-4980-3296>

mariya.shymchyshyn@knlu.edu.ua

**PRELUDE TO RACIAL RECONCILIATION
(A. Stobo Sniderman, D. Sanderson (Amo Binashi), «Valley of the Birdtail:
An Indian Reserve, a White Town, and the Road to Reconciliation»
(HarperCollins Publishers Ltd, 2022)**

Abstract. Readers are presented with a review of the work by A. Stobo Sniderman and D. Sanderson (Amo Binashi) titled “Valley of the Birdtail: An Indian Reserve, a White Town, and the Road to Reconciliation” (2022). The review provides a brief overview of the main historical facts presented in the work. Significant attention has been paid to the history of educational institutions for Indigenous peoples: from residential schools to separate schools on reservations. The collective history of the Anishinaabe people is conveyed through the life of the Twovoice family. The review argues that intergenerational trauma, humiliation, the destruction of Indigenous culture, and the underfunding of schools for Indigenous peoples have caused their material and spiritual crisis.

On the other hand, the review gathers and presents material about the first Ukrainian settlements in Manitoba (near the Lake Dauphin area). It documents facts about the discrimination faced by immigrants from Bukovyna and Galychyna: the prejudiced

attitude of the Anglo-Saxons as the dominant group, as well as the internment camps during the First World War. The conclusion is drawn that the individual and collective tragedies of each people caused them to become closed off and focused on their misfortunes. Despite the geographical proximity of their settlements, they remained strangers to each other for a long time. Only individual contacts and the initial steps taken by the school principal, who is of Ukrainian descent, towards understanding and immersing in the life experiences of the Other, have made declarations of understanding and reconciliation effective and actionable.

Keywords: *Ukrainians in Canada, Indigenous peoples of Canada, Anishinaabe, Indian residential schools, reservations, reconciliation.*

Масова еміграція українців до Канади розпочалася в останнє десятиліття XIX століття. Після відвідин заокеанського краю професор агрономії Львівського університету Осип Олеськів видав брошуру “Про вільні землі” (1895 р.), де закликав галичан і буковинців відмовитися від переселення до Бразилії (на той час однієї з найпопулярніших країн для українських мігрантів), а натомість обирати Канаду. Праця “батька української еміграції до Канади”, як його називали піонери, опублікована українською і польською мовами, набула широкого розповсюдження і стала потужним поштовхом до освоєння українцями північно-американських прерій. Найбільшою причиною для майбутніх піонерів стала “дармова земля”. Автор зазначав, “Сьогодні Канада єдина країна на світі, де колоністи отримують землю у великих масштабах безкоштовно. Крім того, колонізація тут добре налагоджена і дає багато переваг поселенцям¹” (Олеськів, 1895, с. 27). Наприкінці О. Олеськів ще раз наголошував, “Хлібороб в Канаді отримує від уряду 160 акрів (= 113 моргів) землі даром, сплачуючи 10 доларів (десь приблизно 25 злотих) лише за вимірювання і документацію” (Олеськів, 1895, с. 31). Почувши про таку неймовірну нагоду, спрагле землі українське селянство почало масово виїжджати до Канади. Зокрема, багато хто подався до провінції Манітоба, яка на думку авторитетного професора-агронома, мала сприятливий клімат і ґрунт для хліборобства.

Одне з перших поселень українців, Трембовля, засноване 1896 року в районі населеного пункту Давфин (Манітоба). Василь Ксьонжик, який перед виїздом до Канади побував на консультації у О. Олеськіва і отримав пораду їхати до місцевості навколо озера Давфин, привіз туди із собою п'ятнадцять галицьких сімей. Навесні 1897 року до Давфину прибула друга група українців із сіл навколо Коломиї під про-

водом вчителів Івана Бодруга й Івана Негрича. Вони поселилися неподалік Етелберт (Ethelbert) і назвали свою місцевість Україна. Один із сучасників згодом писав, “Тоді ми почали обговорювати майбутню назву нашого місця. Іван Бодруг запропонував назвати колонію “Україна”, Юрко Сиротюк підтримав його. Пол Вуд (урядовець – М. Ш.) занотував це і пообіцяв проінформувати державників в Оттаві. Пізніше, коли в 1898 році була прокладена залізниця на північ, наші поселенці, Василь Шандрук і Дмитро Рівняк, звернулися до Оттави і місце було назване Україна” (Ewanchuk, 1988, р. 27). У той же час ще одна група під проводом Филімона Леськіва прибула з сіл навколо містечок Копичинці, Скалат і Терехівля. Вони оселилися біля м. Сифтона та на північ від м. Россбурна (район озера Давфин).

З брошури О. Олеськіва зрозуміло, що найбільше селяни цікавилися кліматом, маршрутом і якістю земельних ресурсів. Про політичний устрій чи історію далекої країни йшлося мало. Так, професор коротко зауважував, “Кожна провінція Канади має свій уряд, а вся Канада належить до Англії. Але влада Англії над Канадою дуже незначна. Канада майже зовсім самостійна” (Олеськів, 1895, с. 28). Відсутність настанов щодо інтеграції чи взаємодії з місцевим населенням можна пояснити тим, що в центрі уваги поставлено “дармову землю”, на якій тяжко працюючи можна досягти достатку. Тобто те, що найбільш турбувало майбутніх поселенців.

Отож перші мігранти з України мало знали і зрештою мало цікавилися самою Канадою чи її історією. В їхній уяві це була земля без панів, великих податків і гніту, яка очікувала на роботящі руки. Вся подальша історіографія, документалістика, есеїстика і художня література про українських піонерів ґрунтувалася на наративі непосильної праці вихідців з України. Насправді, вижити в тогочасних умовах було ще тим випробуванням. В. Ксьонжик описував перші місяці поселення, “Тепер ми маємо 15 сі-

¹ Переклад мій – М. Шимчишин.

мей у новій колонії. Деякі з них зовсім без грошей і не мають змоги купити навіть їжу. І хоч вони вже обрали ферми, та чекають весни, щоб заробити трохи грошей, аби заплатити за ферму (10 доларів за реєстрацію) і купити бушель картоплі для посадки навесні. Тим часом вони ходять до міста (Давфин), щоб найнятися хоч на якусь роботу” (Ewanchuk, 1988, р. 12). Тяжка виснажлива праця визначили буття українських канадців на кілька десятиліть.

Подвижництво і страждання стали домінантами міграційного нарративу українців Канади. Очевидно, такий тип документального і художнього рефлексування був необхідний для створення нової міграційної спільноти. Непосильна багаторічна праця стала не просто реальністю, а об’єднавчою метафорою українців у Канаді на якій і вибудовувалася уявлена колективність. Земля, що вабила бідних галичан і буковинців, вимагала великої жертви і віддачі. Звідси історія їхнього поселення стала найперше історією подвигу виживання. Потреба вербалізувати, виговорити тяжкий період освоєння прерій визначила модус творчості багатьох митців. Емоція селян на преріях, їхній розпач, самовідданість, рішучість і незламність духу наснажувала картини В. Курелека, скульптури Л. Мола і художні тексти більшості письменників. З іншого боку, зосередженість на неймовірній волі і тяжкій праці в освоєнні канадського степу відгородила український міграційний нарратив від ширшого контексту канадського життя. Становлення українського мігранта не було вписано в тяглість канадського історичного досвіду. Фоном для його поселення став відкритий простір, який потрібно освоїти, щоб вижити. Від початку свого мешкання у Канаді українські мігранти не були залучені до жодного державотворчого нарративу, оскільки розглядалися панівною англо-сакською більшістю як дешева робоча сила. Звідси, мігрант і земля – визначають центр оповіді українського піонера і компенсують відсутність уявлення себе у контексті широкої канадської колективності. З одного боку, така відособленість дала змогу зберегти ідентичність, але в той же час зумовила дистанціювання від інших груп і, певним чином, посилила інакшування українців.

Спільна праця Ендрю Стобо Снайдермена, українського канадійця, і Дугласа Сандерсона (Амо Бінаші), що ввійшла до фінального спис-

ку Шевченківської премії у Канаді 2024 року, певним чином заповнює цю прогалину. Вона розкриває складні процеси взаємодії двох обездолених груп: енішінаабі (Anishinaabe) та українців, яких доля звела у долину річки Бердтейл. Незважаючи на сусідство через річку, спільноти трималися подалі одна від одної, кожна замкнута у своєму нещасті й уярмлена стереотипами про сусіда. У центрі документального тексту два локуси, що неподалік містечка Давфин: резервація Вейвейсікаппо (Wayawayseecappo) і поселення білих колоністів Россбурн (Rossburn), околиці якого були заселені українцями. Автори кожен зі свого боку розповідають про долі двох реальних мешканців цих місць: Маурін Тувоїс (Maureen Twovoice) і Троя Лугового (Troy Luhowy).

Від народження до десятирічного віку Маурін проживала з матір’ю у Вінніпезі і “ніколи не думала про себе як про корінну мешканку (Indigenous)” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 16). Однак її сприйняття світу і себе в ньому різко змінилося, коли мама, Лінда, вирішила переїхати назад на резервацію Вейвейсікаппо, де проживала вся їхня родина. Реалії шкільного життя на новому місці були зовсім іншими. Найперше, дівчинка потрапила в середовище, де “сотні учнів мали такий самий колір шкіри і чорне волосся, як і вона” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 18). Маурін значно випереджала своїх однокласників з усіх предметів. Однак незабаром успіхи змінилися поганими оцінками і у восьмому класі її мати отримала попередження, що доньку можуть залишити на повторний курс.

Крок за кроком автор переходить від особистої історії дівчини до ширшого контексту історії цілого народу, який постраждав від колоніальної політики та расизму. Найперше, це трагедія матері, яка після гіркого досвіду в школі-інтернаті для індіанців у місті Брендон (the Brandon Indian Residential School) так і не змогла відновитися психологічно. “Восени 1965 року Лінді повідомили, що вона їде в школу-інтернат. Вона ще добре не зрозуміла чому, а вже якийсь автобус переповнений дітьми з Вейвейсікаппо заїхав за нею. Ніхто навіть не сказав, що їх везуть за 150 кілометрів від дому до місця неподалік Брендона. Лінді було шість років” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 30). Приниження і страждання Лінди доповнені фактами з життя інших учнів, що загалом утворюють болісний колективний нарратив однієї з найтрагічніших сторінок

автохтонних народів Канади. Знуцання вчителів, заборона говорити мовою оджібвей, напівголодне існування, покарання за найменший непослух чи провину, відірваність від рідного середовища це те, що найбільш пригнічувало учнів і часто спонукало їх утікати зі школи.

Особиста історія Лінди переплітається з історичними коментарями і документами тієї доби. Маємо популярне сьогодні поєднання індивідуальної і колективної історії, що дає можливість читачам емоційно пережити чуже минуле, яке постає не просто як факт, документ, архів, а як життєвий досвід. Школи-інтернати для індіанців, де рівень смертності був досить високим, стали одним з яскравих прикладів біополітики та ідеології колоніалізму. Понівечені долі тисяч вихідців із цих шкіл уособлені в особистій трагедії Лінди, яка страждає від алкоголізму і пояснює, “Ми (ті, хто побували у школах-інтернатах – М. Ш.) даємо собі раду по-різному. Одні зловживають спиртом, інші – ні. Я ж хочу запити своє горе, ха, ха, ха” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 46).

З іншого боку дід Маурін, Майкл Тувоїс, також пережив навчання в школі-інтернаті, але згодом став відомим політичним діячем. Він відзначався красномовністю промов і виступав за асиміляцію корінного населення. В одному з есе Тувоїс писав, що для корінних мешканців Канади “найперше потрібно асимілюватися до всіх рівнів канадського життя – суспільного, політичного і економічного” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 56). Це відповідало ідеології асиміляції, яку підтримував і впроваджував тогочасний прем’єр-міністр Канади Джон Макдональд, “Головне завдання нашого законодавства – покінчити з плеємною системою і якнайшвидше асимілювати індіанські народи з іншими мешканцями домініону” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 56).

Від політики асиміляції страждали й українці, яких примушували змінювати прізвища, щоб вони звучали наближено до англо-сакських. Так, Роберт Климаш у праці 1961 року “Словник змінених слов’янських прізвищ у Канаді” (Klymasz, 1961) зібрав понад 2000 змін, коли, наприклад, Maksymchuk змінювали на Madison (Klymasz, 1961, p. 25) чи Lisowska на Lester (Klymasz, 1961, p. 25). Заборона використовувати українську мову в громадських місцях теж була складовою асиміляційної політики. Наприклад, П. Карманський в одному з сатиричних есеїв зі

збірки “Мавпяче дзеркало” описував ситуацію у Вінніпезі, коли зустрів у ресторані офіціантку з Тернополя і заговорив до неї українською. На його привітання дівчина прошепотіла, “Tis not allowed to speak Ruhtenian (Не вільно говорити по-руськи)” (Карманський, 1998, с. 12).

Криза насильницької асиміляції оприсутнилася вже наприкінці 1940-х років. І найперше це проявилось в неефективності шкіл-інтернатів. Поширення набула думка про інтеграцію дітей з резервацій у провінційні школи. В одному з документів Департаменту у справах індіанців зазначалося, “діти індіанського походження повинні здобувати освіту разом з дітьми інших расових груп” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 61). Однак як і у випадку з школами-інтернатами цей освітній експеримент не був успішним.

Автори праці “Долина Бердтейл” інформують, що 30 березня 1961 року дирекція школи у Россбурні погодилася прийняти дітей з резервації (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 62). Доля Лінди, яка після закриття закладу у Брендоні (1970 р.) почала навчатися у Россбурні, слугує контекстом того часу, “Лінда була щаслива, що жахіття Брендона нарешті закінчилися. Але тепер їй довелося мати справу з білими однокласниками у Россбурні, які називали її “палійкою возів” (a wagon burner). Вираз, суть якого вона вважала безглуздом, але, очевидно, індіанці славилися тим, що спалювали вози ковбоїв у голлівудських фільмах. “Брудна індіанка” ще одне популярне прізвисько, разом з уже класичним “дикунка” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 64).

Незабаром стало зрозуміло, що й ця політика позірної інтеграції не була ефективною. Вже 1971 року представники корінних народів Манітоби зібралися разом і видали маніфест “Wahbung: Our Tomorrows”, де виступили проти інтегрованого навчання. Найперше з огляду на те, що в школах панувало зневажливе ставлення до культурної спадщини і мов корінного населення внаслідок чого діти відчували свою “меншовартісність, відчуження, відсторонення, ворожість” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 75). Така думка отримала підтримку і в інших частинах Канади.

Відтак відбувся рух від інтеграції до заснування навчальних закладів на резерваціях. “У серпні 1982 року Вейвейсікаппо стало двадцятотою резервацією в Манітобі, де була заснована власна школа. Спільнота з ейфорією вітала звіст-

ку про це. Нарешті вони матимуть свою школу, де звучатиме мова оджібвей. Навіть дорослі, які вже давно вийшли зі шкільного віку, вирішили повернутися до класів, де пахло свіжою фарбою” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 77). Як підсумовують автори праці, жителі резервації вважали, що окремі школи для їхніх дітей це найкраще рішення. Отже, за якихось кілька десятиліть учні Вейвейсікаппо пройшли шлях расової сегрегації (школи-інтернати), расової інтеграції (школи провінції) і добровільної сепарації (школи на резерваціях). Надія бути окремими і рівними видалася нарешті досяжною.

Після опису динаміки і перепитій шкільництва корінного населення, метою якого так чи інакше була асиміляція, у тексті дослідження фокус уваги переноситься на іншу групу обездолених, а саме мігрантів із Галичини та Буковини. Передумовою масового напливу цих бідних селян стали напруження всередині Канади. Після підписання Угоди № 4 (Treaty 4) у 1874 році і прийняття Закону про індіанців (Indian Act, 1876) було засновано багато резервацій, зокрема і Вейвейсікаппо (1877 р.). Волелюбні корінні народи швидко зрозуміли, що їх ошукали. Поступове обмеження доступу до природних ресурсів поза резерваціями, винищення бізонів, а також низка законів, що забороняли вільну торгівлю і пересування, спричинили бідність і, відповідно, невдоволеність. Більшість племен стали залежні від федеральної урядової допомоги. З іншого боку, велика спільнота народу метисів у Манітобі теж була обурена державницькою політикою. “Метиси були нащадками євро-канадійців і індіанців. З кінця вісімнадцятого століття вони сформува-ли окрему ідентичність, власні традиції і закони. Часто їх називали покручами (half-breeds)” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 112). Під проводом Луї Ріеля (Louis Riel) вони організували повстання проти “федерального плану анексувати теперішню територію провінції Манітоба без врахування прав і звичаїв восьми тисячного населення метисів, яке там проживало” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 114). І хоч повстанці зазнали невдачі все ж атмосфера була не надто приваблива і для білих, які проживали там, і для тих, які планували поселитися на “вільних землях”. Прерії не спокушали нових мігрантів через несприятливі політичні і кліматичні обставини.

Кліфорд Сіфтон, який відповідав за урядову програму міграції, після детального вивчення мапи Європи звернув увагу на українців, які відповідали його ідеалу мігранта, “кремезний селянин у кожусі, народжений на землі, на котрій господарювали його прадіди до десятого коліна, з сильною жінкою і з пів дюжиною дітей” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 136). Він відправив до Старого Світу своїх агентів, які з памфлетами – “Вільна земля чекає на вас” – відправилися агітувати селян переїжджати до Канади. Результатом старань Сіфтона стало те, що майже мільйон нових мігрантів прибуло до країни, що збільшило кількість населення на двадцять відсотків. Окрім дармової землі ново-прибулі отримали також пониження і дискримінацію з боку англо-саксів. В одній із газет, що видавалася неподалік Брендона, українців обзивали “дикунами”, “вибагливими жебраками”, “тупими і злощасними чужоземними покидьками” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 143). Прем’єр-міністр Манітоби назвав їх “чужоземним сміттям”. І хоча федеральний уряд підтримував міграцію українців, бо розраховував на їхню працьовитість, саме населення ставилося до них із неприязню.

Кожен із цих дискримінованих народів (корінні мешканці та українці) пройшов свій складний шлях у Канаді. Шрами від шкіл-інтернатів для індіанців, як і від таборів для інтернованих українців під час Першої світової війни залишилися в колективній пам’яті кожної спільноти. Власні трагедії і образи на панівну більшість створили емоційний пласт, що спричинив відстороненість і замкнутість. Відтак, хоч жили ці два народи через річку, та все ж мало знали один про одного. Як стверджують автори “Долини Бердтейл”, уявлення батька Троя Лугового, Нельсона, “про індіанців формувалося за відсутності прямого контакту з ними. Він не міг пригадати жодної розмови з індіанцями, коли був малим, хоча час до часу бачив їх неподалік сімейної ферми” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 197). І так тривало досить довго; іноді він чув від інших судження про індіанців на кшталт: “вони не сплачують податки”, “вони всі отримують державну допомогу”, “ім надають безкоштовне житло” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, р. 215). Після виходу на пенсію Нельсон отримав пропозицію вчителювати у школі у Вейвейсікаппо. Серед його учнів були такі,

хто вже давно не сидів за шкільною партою, але вирішив повернутися і закінчити навчання. У кожного своя складна історія, але слухаючи окремі зізнання, він почав краще розуміти ситуацію загалом. “Напівголодне життя, безробіття, відсутність машини, пального для неї, сімейні проблеми, медичні проблеми. Їм потрібно багато зусиль, щоб продовжувати шлях і досягти успіху. Я бачив як їм важко, але вони намагалися” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 217).

Проїшли роки аж поки сусіди через річку почали пізнавати і дізнаватися більше один одного. Знову ж, особисті історії Троя і Маурін є тими нарративами, що сприяють подоланню відчуження і настороженості, які багато в чому були спричинені політикою колоніалізму і расизму. Перше близьке знайомство Троя з корінним народом відбулося після того, як він почав вчителювати у школі на резервації. Згодом перейшов вчити до школи Вейвейсікаппо, де найперше зрозумів, що відмінність у фінансуванні шкіл на резерваціях і провінційних шкіл є однією з причин поганої успішності дітей корінного населення. Відповідно до Актів про Британську Північну Америку провінції забезпечують фінансування освіти, а федеральний уряд відповідає за індіанців і їхні заклади освіти. “Навіть після визнання Хартії прав і свобод у 1982 році і формально вибачення за знущання у школах-інтернатах у 2008 році Канада продовжує систематично недофінансовувати таких учнів, як Маурін Тувоїс на резерваціях на кшталт Вейвейсікаппо” (Stobo Sniderman & Sanderson, 2022, p. 245). При цьому, як зазначено у праці “Долина Бердтейл”, більшість білих людей вважають, що все навпаки і школи для корінного населення отримують надто багато. Трой як директор школи зробив усе можливе, щоб змінити таку різючу несправедливість. Зрештою у праці підсумовано, що після тривалого відчуження, а подеколи і неприязні, обидві сторони зрозуміли, що ефективний шлях досягнення успіху і покращення становища це – співпраця і згуртованість. Однак у масштабах усієї країни цього досягнути складно, особливо з огляду на розподіл ресурсів і природніх благ.

Праця “Долина Бердтейл” поєднує індивідуальні і колективні долі двох народів: корінних жителів Канади (енішінаабі) і українських канадців. Обидва постраждали від політики расизму і вищості англо-сакських поселенців,

обидвом судилося долати свій шлях самотужки і чи не щодня потерпати від упереджень і несправедливості. І лише сьогодні приходить усвідомлення того, що згуртованість і діалог сприяють побудові здоровішого суспільства. Розпізнання в травмах Іншого власного болю допомагає збагнути завдані кривди як об’єднавчі для упосліджених спільнот. І відтак, замість колишнього змагання щодо рівня завданої шкоди приходить розуміння потреби поєднати свою трагедію з іншими і протистояти структурним дискримінаціям. Примирення, що звучить сьогодні як головна політична програма Канади, можливе лише через розпізнання в Іншому частини себе і своєї історії.

ЛІТЕРАТУРА

- Карманський, П. (1998). *Мавпяче дзеркало. (Листи з Канади і про Канаду до “Канади”).* Вінніпег.
- Ewanchuk, M. (1988). *Pioneer Settlers. Ukrainians in the Dauphin Area. 1896 – 1926.* Winnipeg.
- Klymasz, R. (1961). *A Classified Dictionary of Slavic Surname Changes in Canada.* Winnipeg. Ukrainian Free Academy of Sciences.
- Oles’kiv, J. (1895). *Pro Vilni Zemli.* L’viv. Tovarystvo “Prosvita”. Internet Archive. https://archive.org/details/cihm_30425/mode/2up
- Stobo Sniderman, A., Sanderson (Amo Binashii), D. (2022). *Valley of the Birdtail An Indian Reserve, a White Town, and the Road to Reconciliation.* HarperCollinsPublishers Ltd.

REFERENCES

- Karmans’kyj, P. (1998). *Mavpyache dzerkalo. (Lysty z Kanady i pro Kanadu do “Kanady”).* Winnipeg.
- Ewanchuk, M. (1988). *Pioneer Settlers. Ukrainians in the Dauphin Area. 1896 – 1926.* Winnipeg.
- Klymasz, R. (1961). *A Classified Dictionary of Slavic Surname Changes in Canada.* Winnipeg. Ukrainian Free Academy of Sciences.
- Oles’kiv, J. (1895). *Pro Vilni Zemli.* L’viv. Tovarystvo “Prosvita”. Internet Archive. https://archive.org/details/cihm_30425/mode/2up
- Stobo Sniderman, A., Sanderson (Amo Binashii), D. (2022). *Valley of the Birdtail An Indian Reserve, a White Town, and the Road to Reconciliation.* HarperCollinsPublishers Ltd.